

Uunga siunnersuut: Tikeraat ornittagaannik takornariartitsivinnillu pilersitsisarneq ingerlatsinerlu pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. xx, xx. xxx 2016-imeersoq

Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nunanullu Allanut Naalakkersuisoq

pillugu

Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap

siunnersuutip aappassaaneerneqarneranut

ISUMALIUTISSIISUTAA

Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap suliarinninnermini kingullermik ilaasortarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Siverth K. Heilmann, Atassut, siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Sara Olsvig Inuit Ataqatigiit, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Justus Hansen, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaq Suka K. Frederiksen, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Múte B. Egede, Inuit Ataqatigiit

Ulloq 22. september siullermeerinninnerup kingorna ataatsimiititaliap siunnersuut misissorpaa.

1. Siunnersuutip imarisaa siunertaalu

Sinaakktissatut inatsisissaq siunnersuummi pineqarpoq, taannalu malillugu Namminersorlutik Oqartussat tikeraat ornittagaannik takornariartitsivinnillu pilersitsisinnaallutillu ingerlatsisinnaapput.

Takornariaqarnerup aningaasaqarnermi sukat nappataasut ilaattut ineriartortinneqarnissaanik Naalakkersuisut anguniagaqarnerannut aammalu nuna tamakkerlugu takornariaqarnermut 2016-20-mut immikkoortumut pilersaarummi: ”*Takornariartitsinermik Kalaallit Nunaanni ineriartortitsineq – suut iliuusaasariaqarpat?*” kaammattuutinut atatillugu siunnersuut isigineqassaaq.

Ilaatigut misigisassatut ingerlatassatullu neqeroorutit annertunerulersinnerisigut pitsannorsarnerisigullu taamaalillutillu tikikkuminarnerusunngortinnerisigut takornariat Kalaallit Nunaanni misigisaasa annertunerulernissaannut tikeraat ornittagaat takornariartitsiviillu peqataaqataassapput. Tikeraat ornittagaat nunatsinni takusassaqqissunik

soqutiginarturnillu ingerlatitseqqittarfittut aqutsivittullu anginerusutut isigineqarsinnaasoq takornariartitsiviit tassaasinnaapput illutat mikinerusut, atortulersuutit aqquserngilluunniit takusassaqqissumik tikikkuminarnerulersitsisut. Illuatungaaticullu takornariartitsiviit aamma takusassaqqissunik soqutiginarturnillu ingerlatitseqqiffiusinnaapput.

Neriutigineqarpoq tikeraat ornittagaannik takornariartitsivinnillu pilersitsinikkut takornariat, taamaalillunilu takornariamut ataatsimut naatsorsuullugu kaaviiartitat amerlanerulernissaat, taamaaliornikkut inuussutissarsiutinik ingerlataqartut isertitaqarnissamut periarfissaasa suliffiillu nutaat annertunerulernissaat qulakkeerseqassaaq, taakkulu ataatsimoorlutik inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut nukittorsaataassallutik.

2. Siunnersuutip Inatsisartuni siullermeerneqarnera

Siunnersuut akuersaartumik tamakkiisuunngitsumillu tapersorsorneqarnermi kingorna Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliamut suliarineqartussanngorlugu innersuunneqarpoq.

3. Tusarniaanermut akissutit

Siunnersuut 2016-imi ulloq 1. juunimit 28. juunimut tusarniutigineqarpoq.

Tusarniaanermut akissutit ataatsimiititaliamit misissorneqarput aammalu siunnersuummut nalinginnaasumik nassuiaatit tusarniaanermut akissutit imarisaannik unneqqarissumik nassuiaateqarfiusutut aammali ataatsimut isigalugu tusarniaanermut akissutini oqaaseqaatinut anguniagaqarfiusumik isummerfiusutut isigineqarlutik.

Tassungalu atatillugu oqaaseqaatit naatsut matuma kingulianiittut taamaallaat oqaaseqaatigiumaneqarlutik:

- Tusarniaavik naapertorlugu tikeraat ornittagaannik takornariartitsivinnillu pilersitsisarneq ingerlatsinerlu pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut siusinnerusukkut ulluni 2. december 2015 – 6. januar 2016 tusarniutigineqarpoq.
- Nunatsinni Katersugaasiviit Kattuffiata (NUKAKA) tusarniaanermut akissutaani allassimavoq ”nalinginnaasumik oqaaseqaatini [...] naatsorsuutigineqarpoq tikeraat ornittagaat namminneq takornariartunik aamma aggersaassasut imaluunniit nutsuissasut. Tamanna allaanngilaq oqallinneq kukkukooq mannillu pillugit, suna siulliua kukkukooq imaluunniit mannik? [...] Takornarialli nunatsinnut tikittartut siunissami neriutigineqartumik amerlanerulerunik siammaasoqarpallaarsinnaanersoq isumaliutigineqartariaqarpoq. Siammaasoqarpallaalpat illoqarfup/sumiiffiup nunalluunniit immikkoortuata naammaginarturnik isertitaqarsinnaajunnaarnissaat aarleqqutigineqarsinnaavoq”.

Inatsisip siunissami aqutsivigineqarnerani tuniaaffigineqartunit isummersuutit isumaliutersuutillu Naalakkersuisunit ilanngunneqarnissaat ataatsimiititaliamit pingaartutut isigineqarpoq. Tamatumani takornariat ornittagaannik pilersitsinissamut ingerlatsinissamullu atatillugu aningaasaliinerit annertussusissaat aammalu siunissami takornariat ornittagassaat pillugit Naalakkersuisut isumaliutersuutigereersimasaat eqqarsaatigineqarput – tak. 2016-imi aningaasanut inatsimmi aammalu nunamut tamarmut takornariatitsinerimi pilersaarut 2016 – 2020-mut immikkoortumut pilersaarummi anguniakkat¹.

- Oqaluttuarisaanermi kingornussat eriagisassat taakkualu eqqaasa allanngutsaaliorneqarnissaat mianeralugu tikeraat ornittagaannik takornariatitsivinnillu pilersitsisoqartariaqartoq NUKAKA-p tusarniaanermut akissummi ilanngullugu oqaatigaa.

Nalinginnaasumik nassuiaatini akissutitut oqaatigineqarpoq: ”*Siunnersuutip eriagisassanik eqqissisimatitsinerimi maleruagassat atuuttut allanngortinngilai. Tikeraat ornittagaannik takornariatitsivinnillu pilersitsiortorneq ingerlatsinerlu siunnersuummi pineqartoq pissaaq eqqissisimatitsinerimut il. il. inatsisit atuuttut naapertorlugit*”.

Tassunga ilanngullugu nunatsinni eriagisassat illersorneqarnissaannut pigiinnarneqarnissaannullu Naalakkersuisut piumassuseqarnerat qularutigissallugu ataatsimiititaliaq tunngavissaqarsorinngilaq, taakkumi ataannarnissaat tikeraat ornittagassaannut takornariatitsivinnillu pilersaarutigineqartunut attuumassuteqarluinnartutut isigineqartariaqarmata. Ataatsimiititaliamilli oqaatigineqassaaq nunamut tamarmut takornariatitsinerimi pilersaarummi (qup. 61-2) ima allassimasoqarmat: ”*Ullumikkut aaqqissuussamik aqutsisoqanngilaq takornariatitsinerup oqaluttuarisaanikkut kulturikkullu eriagisassat piujuaannartinniagassallu erlinnartuutit eqqarsaatigalugit [...]Kalaallit Nunaat inatsisitigut aaqqissuussisimannngilaq, sumiiffinni immikkut ittuni taamaattuni angalaarsinnaanermut tunngatillugu. Takornariatartut amerlanerusut takkuttarlernissaanni pisariaqartinneqassaaq sumiiffinnik illersuinissaq [...]*”. Tamanna tunngavigalugu pineqartumut tunngatillugu nalinginnaasumik nassuiaatit tamakkiisutut isigineqarsinnaanersut ilaatigut apeqquserneqarsinnaasoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq.

¹ Tak. 2016-imi aningaasanut inatsit, qup. 551 kiisalu nunamut tamarmut takornariatitsinerimi pilersaarut 2016 – 2020, qup. 55.

4. Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Ataatsimiititaliap siunnersuut misissorpaa, tassungalu ilanngullugu siullermeerinninnermi oqaatigineqartut maluginiarlugit.

Tamanna tunngavigalugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik arlalinnik sammivilimmik anguniagaqarneq ataatsimiititaliamit taperserneqaannarsinnaanera oqaatigissallugu ataatsimiititaliamit tunngavissaqarsorineqarpoq, tassani takornariartitsineq tamatumani periarfissat atorluarneqanngitsut sapinngisamik annertunerpaamik annertusarniarneqarlutik, taamaaliornikkut nunarput tamaat isigalugu isertitaqarnissamut suliffissatigullu periarfissat nutaat pitsaanerusulluunniit pilersinneqarsinnaaqqullugit.

Tassunga ilanngullugu takornariaqarnerup tamatumunngalu atugassarititaasut 2020-p tungaanut qanoq ineriartortinneqarlutillu nukittorsarneqarsinnaanerannut nunamut tamarmut takornariartitsinnermi pilersaarummi kaammattuutit aalajangersimasut 23-t saqqummiunneqarmata ataatsimiititaliamit oqaatigineqassaaq:

*”Tamatumani ilaatigut pisariunngitsumik tikinneqarsinnaaneq, misigisassanik iliuuserisinnaasanillu amerlanerusunik neqerooruteqarneq kiisalu namminersortut aningaasaliinissaminnut pissutissaqartinnerisigut [...]. Tamakkua saniatigut, pitsaanerusumik ilinniartitaanerup iluani kiisalu piginnaangorsaasarnerit inerisarnissaannut suliniutit kiisalu takornariaqarnerup iluani sullissinissamik paasinilluarsinnaanerulerneq anguniarlugu suliniutit aallartinneqartariaqarpu”.*²

Tamatumunnga atatillugu 2016-imut Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiami (qup.89-90) ima allassimasoqartoq ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq:

”Innersuussutit malinneqarpata taakkununngalu aningaasaliissutigineqartussat piviusunngortinneqarlutik, timaani takornariat ullumikkut 26.000iniit ukioq 2040-mi 61.000-inngornissaat kiisalu umiarsuanik takornariat ullumikkut 20.000-iusartut ukioq 2020-mi 28.500-nut amerliallannissaat piviusorpalaartumik missingersorneqarsinnaapput.

Tamatumuuna ukioq naallugu suliffigineqarsinnaasut ukioq 2040-mi 332-nik amerliallassinnaapput kiisalu takornariaqarnermi-aningaasat kaaviiartitat 184 mio. koruuninik annertusiassinnallutik, kiisalu umiarsuanik takornariat ukioq 2020-mi ukioq naallugu suliffigineqarsinnaasut 33-nik kaaviiartitallu 18,5 mio. koruuninik amerliallassinnaallutik.

Aningaasat kaaviiartitat suliffissallu amerliallannissaannut periarfissat suli pitsanngorsarneqarsinnaapput, takornariaqarnermut atatillugu namminersorlutik

² Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarusiaq 2016, qup. 80.

inuussutissarsiortunut sinaakkutitigut piumasagaatit pisariaqartinneqartut pilersinnerisigut kisialu nunap immikkoortortaani tamani misigisinnaasat sammineqarsinnaasullu annertusarnissaasa qulakkeernerisigut”.

Siunnersuut kaammattuutitut siuliani taaneqartunut malitseqartitsissutitut saqqummiunneqartoq aammalu takornariat amerlisarneqarnissaannik takornariaqarnermut pilersaarummi anguniakkap ilaatut pingaartut isigineqartariaqartoq ataatsimiititaliap paasivaa.

Ataatsimiititaliap aamma paasivaa tikeraat ornittagaannik pilersitsinerup ilaatigut kommunit suleqatigalugit aamma pisortat namminersortullu aningaasaleeqatigiinnerisigut pinissaa anguniagaasoq, tamatumuunakkut anguniarneqarluni tikeraat ornittagaasa niuernermik tunngaveqarlutik imminnut napatinnissaat.

Aallaavittut isigalugu ataatsimiititaliaq isumaqarpoq siunnersuut ataatsimut isigalugu allatut oqaaseqarnissamut tunngavissinngitsoq, tamatumunngali taarsiullugu nalinginnaasumik nassuiaatit pillugit makku erseqqissaatigiumallugit:

- Siunnersuummi aalajangersakkat piginnaatitsissummik nassataqarput, taanna naapertorlugu Namminersorluitk Oqartussat tikeraat ornittagaannik takornariartitsivinnillu pilersitsisinnaallutik ingerlatsisinnaallutillu. Tassunga ilanngullugu siunnersuutip imarai oqariaatsinut nassuiaat inatsisip atuuffissaata annertussusia atorneqarfissaatullu eqqarsaatigineqartut pillugit aassersuutitnik ilaqartinneqarluni. Siunissamili tikeraat ornittagariligassaannut atatillugu anguniakkat nunamut tamarmut takornariartitsinerumi pilersaarummi 2016-imilu aningaasanut inatsimmi ersarilluinnartumik oqaatigineqartut siunnersuummi erseqqinnerusumik taasaqarfigineqanngillat³.
- Siunnersuummi aalajangersakkani oqaatsit ”Kalaallit Nunaanni takujuminartut”, ”takujuminartut” aamma ”soqutigintut” paarlakaajaallugit atorneqarput, taakkununngali erseqqinnerusumik nassuiaatit ilanngunneqarsimanatik. Tassungalu ilanngullugu oqariaatsit aalajangersakkanut ataasiakkaanut nassuiaatini assigiiartumik atorneqanngillat, tamatumani oqaaseq ”soqutigintut” ilaatigut atorneqanngilluinnartarluni.
- Tikeraat ornittagaannik takornariartitsivinnillu piginnittuunerup ingerlatsinerullu Namminersorlutik Oqartussat aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiutaannut, pisortat suliffeqarfiinut, ingerlatseqatigiiffimmut imminut ingerlattumut, ingerlatsivimmut

³ Nunamut tamarmut takornariartitsinerumi pilersaarut (qup. 55) aammalu 2016-imi aningaasanut inatsit (qup. 551, konto 85.50.20) naapertorlugit anguniakkanut ilaapput Ilulissat (Ilulissat Kangiani takornarianik sullissivik), Sisimiut/ Kangerlussuaq, Nuuk, nunatta kujataa tunulu.

imminut pigisumut assigisaanulluunniit tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit tunniunnissaannut siunnersuummi aalajangersakkat periarfissaqartitsipput.

Aalajangersakkanut ataasiakkaanut nassuiaatit naapertorlugit tunniussineq pisinnaavoq: ”*Naalakkersuisut taamaalinerani nalilerpassuk tamanna pissusissamisoortoq*”. Erseqqinnerusumik isumaliutit piumasaqaatillu qanoq ittut naliliinermi tunngavigineqassanersut, tassungalu ilanngullugu (assersuutigalugu) isumaqatigiissuteqarfigineqartup tunniussinermi piumasaqaatit malinngikkai Namminersorlutik Oqartussat kingornagut naliliippata kinguneqaatissiissutit qanoq ittut atuutsinneqassanersut nassuiaatini allassimanngilaq⁴.

Nalinginnaasumik nassuiaatini immikkoortut – minnerunngitsumillu aalajangersakkanut ataasiakkaanut nassuiaatit pillugit immikkoortoq – suliarilluarnerunerisigut inatsissatut siunnersuut siunertaalu paasinarnerusimassagaluarpur.

4.1 Ataatsimiititaliap inaarutaasumik isumaliutai

Ataatsimiititaliaq oqaluserinninnini tungavigalugu ima oqaaseqaateqarlunilu isummersornissaminut tunngavissaqarsoraq:

- Akisussaaffeqarfiit katersugaasiveqarneq pillugu inatsimmi siunnersuummilu matumani kingusinnerusukkut erseqqissaatigeqqullugit Naalakkersuisut ataatsimiititaliamit kaammattorneqarput.
- Inatsisip siunissami aqutsivigineqarnissaanut atatillugu tikeraat ornittagassaasa katersuugaasiviillu akornanni siammasissumik ataqatigiissaarinissaq anguniarneqassasoq ataatsimiititaliamit kaammattuutigineqarpoq.
- Tikeraat ornittagaasa najukkani aallaaveqarnissaat siuarsarneqarlunilu anguniarneqassasoq ataatsimiititaliamit kaammattuutigineqarpoq, taamaaliornikkut najukkami pissutsit atugassarititaasullu tikeraat ornittagassaannik pilersaarusiornermi ilanngunneqarsinnaaqqullugit.
- Kommunit sapinngisamik annertunerpaamik peqataatinneqarnissaat sunnuteqataatinneqarnissaallu ataatsimiititaliap Naalakkersuisunut kaammattuutigissavaaa, taamaaliornikkut najukkat aallaavigineqarnissaat nukittorsarneqarlunilu siuarsarneqarsinnaaqqullugu.

⁴ Nalinginnaasumik nassuiaatit naapertorlugit (qup. 4) ingerlatsineq, tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit allamat ingerlatassanngortinneqarnersoq apeqqutaatinnagu, Namminersorlutik Oqartussanit sulii aallaaveqassaaq. Taamaalilluni ingerlanneqarnerata suliasanngortinneqarnera suliariumannittussarsiuussineq pillugu isumaqatigiissummik nassataqartussaasorinarpoq, tassani kiffartuussinermik aalajangersimasumik qaffasissusilimmik siumullu aalajangerneqartumik ingerlatsinissamat isumaqatigiissuteqarfigineqartoq pisussaaffilerneqarluni, taamaaliornikkut pilersaarutip pitsaassutsillu kimeerutsinneqannginnissaat qulakkeerneqassalluni.

- Ilaatigut qarasaasiakkut aaqqiissutinik iliuitsinillu allanik katersugaasiviit, kulturip illuisa tikeraallu ornittagaasa akornanni ataqatigiissaarinermut ataatsimullu ingerlatsinermut atugassanik nunatsinni katersugaasiviit, kulturip illuisa tikeraallu ornittagaasa nittarsanneqarnissaanni ataatsimut periuseqarfigineqarnissaat isumaliutigeqqullugu Naalakkersuisut ataatsimiititaliamit kaammattorneqarput.
- Takornariartitsiviit tikeraallu ornittagaat pillugit sulinissami nunap immikkoortuisa isiginiarneqarnissaat aamma qitiuteqqullugu Naalakkersuisut ataatsimiititaliamit kaammattorneqassapput, taamaalilluni tikeraat ornittagassaat nunap immikkoortua inissisimaffigisaq pillugu paasititsiniaanermik siammasissumik ingerlatsisinnaqqullugit.

Taamaattumik Naalakkersuisut takornariartitsivinnik ineriartortitsinermik atuutsitsilernissamillu suliaqarnissaminni ataatsimiititaliap qulequttamat isummersuutai isiginiagaalu ilanngutissagaat ataatsimiititaliap isumaqatigiittup kaammattuutigaa, taamaaliornikkut takoriaqarnermut tunngasut oqimaaqatigiissaartumik ataatsimullu isiginnilluni pitsaanerpaamik ineriartortinneqarnissaat qulakkeerneqarsinnaaqqullugu.

5. Siunnersuutip aningaasaqarnikkut kingunerisassai

Inatsisartut Suleriaasianni § 28 naapertorlugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuutit siunnersuutip aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kingunerisassai pillugit nassuiaammik ilaqartinneqartassapput.

Tassunga ilanngullugu siunnersuut immi kinguneqaatissaqanngimmat ataatsimiititaliamit paasineqarsinnaavoq, illuatungaatigulli isumaqarluni inatsisissatut siunnersuut nuna tamakkerlugu takornariartitsinermut pilersaarummi 2016-imilu aningaasanut inatsimmi takorluukkanut ~~avissaartillugu~~ atatillugu isiginiarneqarsinnaasoq.

Tassunga ilanngullugu nalinginnaasumik nassuiaatit inatsisissatut siunnersuutip nassuiarnissaanut paasineqarnissaanullu ilapittuutaasussatut siunertaqarmata ataatsimiititaliamit eqqaasitsissutigineqassaaq, taamaaliornikkut Inatsisartut tunngavissaqarluarlutik aalajangiisinaanissaat qulakkeerneqarsinnaaqqullugu. Tassunga atatillugu tikeraat ornittagaannik arlalinnik pilersitsinissap isumaliutigineqarnera, tassungalu atatillugu aningaasanik ilaatigut suliniutinik pilersaarusiornermut, nalilersuinermut ineriartortitsinermullu atugassanik aningaasanut inatsimmi (konto 85.50.20) immikkoortitsisoqareersimanera pingaaruteqartutut ataatsimiititaliamit isigineqarpoq.

6. Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Siunnersuut akuerineqassasoq ataatsimiititaliamit isumaqatigiittumit inassutigineqarpoq.

Taama oqaaseqarluni isumaliutissiisummilu allassimasutut paasinnilluni ataatsimiititaliap siunnersuut aappassaaniigassanngortippaa.

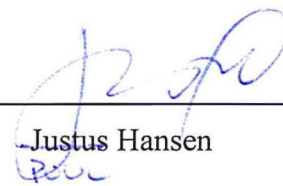
Siverth K. Heilmann

Siulittaasoq

Sara Olsvig

Siulittaasup tullia

Justus Hansen

Suka K. Frederiksen

Múte B. Egede